

День Конституції України

Розділ І. Архівні документи

День Конституції України

4

УЛОЖЕНІЯ И ПОСТАВЛЕНІЯ

Младшій и болышій Государей

Исакъ Императоръ и Елизавета Императрица
Исидоръ Императоръ и Екатерина Императрица
Иоаннъ Императоръ и Анна Императрица
и тѣхъ Государей и Императрицъ
справки: Елисаветъ старшей Царицы.

СВЯТЫЙ СИНДЪ

Исидоръ Императоръ и Екатерина Императрица
Исакъ Императоръ и Анна Императрица

ПОМЪЩЕНІЯ

Исидоръ Императоръ и Екатерина Императрица
Исакъ Императоръ и Анна Императрица

Проектъ украинской конституціи.

Въ „Народной Волѣ“ напечатана статья проф. М. С. Рушевскаго „Проектъ украинской конституціи“.

Конституція открывается параграфомъ, устанавливающимъ государственный характеръ новой Украины.

Украина входитъ въ составъ федеративной республики российской для облегченія обороны и обезпеченія благосостоянія своей страны.

Верховное право въ украинской республикѣ принадлежитъ украинскому народу вмѣстѣ съ тѣми народностями, которыя живутъ съ нимъ на украинской землѣ. Верховное право это выражается черезъ всенародныя собранія Украины, поскольку права его не переданы федеративнымъ органамъ российской республики.

Территорія Украины охватываетъ слѣдующія земли съ большинствомъ украинскаго населенія, которыя сейчасъ принадлежатъ российской державѣ: губерніи кievская, подольская, волынская, холмская, черниговская, полтавская, харьковская, екатеринославская, херсонская и таврическая, за исключеніемъ частей неукраинскихъ (какъ Крымъ), и съ присоединеніемъ сосѣднихъ украинскихъ территорій изъ другихъ губерній.

Если бы къ российской республикѣ на основѣ свободнаго желанія присоединились западныя украинскія земли, то послѣднія тоже могутъ войти въ составъ украинской республики.

Точное размеженіе пограничныхъ

территорій должно быть произведено смѣшанными комиссиями, которыя основнымъ положеніемъ примутъ желаніе мѣстнаго населенія принадлежать или не принадлежать къ украинской республикѣ.

Территорія Украины раздѣлена на „земли“, довольно обширныя, изъ 3—4 нынѣшнихъ уѣздовъ, пользующіяся широкимъ самоуправленіемъ (автономіей), обезпеченныя отъ вмѣшательства и ограниченія со стороны исполнительной власти; „земли“ эти дѣлятся на волости и громады, также съ значительными правами самоуправления. Но опредѣленіе круга ихъ дѣятельности принадлежитъ обычному законодательству республики.

Активная общественная и политическая правомочность начинается съ 20 лѣтъ. Украинская республика не знаетъ никакой разницы между мужчиною и женщиною.

Граждане украинской республики равны въ своихъ общественныхъ и политическихъ правахъ. Рожденіе, просвѣщеніе, цензъ не даютъ никакихъ привилегій. Никакіе титулы въ актахъ и дѣлопроизводствѣ укр. республики употребляться не могутъ.

Гражданинъ укр. республики не можетъ быть ограниченъ въ правахъ слова, совѣсти и организаціи, поскольку это не противорѣчитъ уголовнымъ законамъ.

Гражданинъ укр. республики и никто иной не можетъ быть задержанъ на территоріи Украины безъ судебного постановленія иначе, какъ на мѣстѣ

преступления. Но и в таком случае он должен быть выпущен не позже 24 часов, если суд не установит какогонибудь иного способа его задержания.

Гражданям укр. республики и иного иной на ее территории не может быть покарань смертной казнью или подвергнуты какомунибудь другому, который унижает человеческое достоинство, как, напр., телесный наказанія, заключеніе въ кандалы, клейменіе или выставленіе на всенародное позорище.

Отношенія украинской республики къ російской федераціи проектируются въ такомъ видѣ:

Федеральнымъ центральнымъ органамъ російской республики передаются вѣдѣнія отношеній, составленіе и торговля и организація дипломатическаго представительства отъ цѣлой республики. (Этимъ не ограничивается право украинской республики имѣть за границей своихъ финансовыхъ и торговыхъ агентовъ для охраны интересовъ своихъ гражданъ).

Центральнымъ федеративнымъ органамъ принадлежитъ рѣшеніе вопросовъ о войнѣ и мирѣ, веденіе войны, командованіе военными силами во время войны.

Этимъ же органамъ принадлежатъ установленіе единицъ мѣры, вѣса и монеты; установленіе пошлынъ; регулированіе почтовыхъ, телеграфныхъ, желѣзнодорожныхъ, рѣчныхъ, грунтовыхъ и авиационныхъ тарифовъ, поскольку они односторонне устанавливаются для всей федеративной російской республики.

Центральные федеративные органы вѣдуютъ охраной торговли и мореходства за границей, нормированіемъ поставленій о натурализаціи; приобретеніемъ и утратой гражданскихъ правъ въ разныхъ краяхъ федеративной російской республики, пользованіемъ гражданскихъ правъ за пределами своего края; охраной иностранцевъ въ границахъ федеративной, російской республики; постановленіемъ о переселеніи въ колоніи федеративной російской республики; постановленіемъ о ходненіи гражданскихъ претензій за пределами своего края; заключеніемъ договоровъ; нормированіемъ общихъ принциповъ права гражданского и уголовного; нормированіемъ правъ санитарныхъ и карантинныхъ; охраной авторскаго права и патентовъ; надзоромъ за охраной правъ национальныхъ меньшинствъ.

Окончательную форму общо-федеративной организаціи опредѣлитъ конгрессъ народовъ и областей, которые образуютъ федерацію.

За исключеніемъ вѣдѣній, переданныхъ въ исключительномъ порядкѣ, въ вопросы, которые проектируется передать федеративнымъ органамъ, все остальные вопросы Украина рѣшаетъ при помощи своего «Всенароднаго Собранія», избраннаго на основахъ всеобщаго, равнаго, прямого, тайнаго и пропорціональнаго голосованія,

вѣдѣтельствомъ украинской республики. Управление его продолжается до выборовъ новаго председателя новымъ Всенароднымъ Собраніемъ. Такимъ образомъ Всенародное Собраніе, объявляя о своемъ роспускѣ, тѣмъ самымъ можетъ безъ всякаго кризиса переизбрать председателя. Къ тому же управленію это фактически является коллегиальнымъ, ибо Собраніе избираетъ въ помощь председателю его товарищей и секретарей.

Всенародное Собраніе избирается на три года, но оно можетъ своимъ постановленіемъ распустить себя и досрочно. Срокъ новыхъ выборовъ опредѣляетъ председатель. Между роспускомъ стараго собранія и новыми выборами не можетъ пройти болѣе трехъ мѣсяцевъ. Сессія собирается не менѣе двухъ разъ въ годъ. Перерывъ между сессіями не можетъ быть болѣе трехъ мѣсяцевъ, а по предложенію, внесенному одной пятой частью депутатовъ, Всенародное Собраніе должно быть созвано не позже, чѣмъ черезъ мѣсяць послѣ внесенія предложенія.

На разсмотрѣніе Всенароднаго Собранія вносятся законодательные проекты: президенту въ согласеніи съ советомъ старшинъ собранія; фракціями, зарегистрированными собраніемъ; депутатами (въ числѣ не менѣе 30); кабинетомъ министровъ украинской республики; органами самоуправленія, объединяющимися не менѣе 100 тысячъ избирателей, я. наконецъ, непосредственно гражданами украинской республики въ числѣ не менѣе 100 тысячъ.

Безъ утвержденія Всенароднаго Собранія не могутъ взиматься на территоріи Украины никакіе налоги, не могутъ производиться никакіе займы за счетъ украинской республики, и граждане Украины не могутъ быть привлечены къ обязательной военной или миліціонной службѣ.

Всенародное Собраніе рѣшаетъ все вопросы простымъ большинствомъ, только для привлеченія министровъ къ слѣдствію и суду необходимо согласіе двухъ третей кворума.

Для вѣдѣнія конституціи необходимо согласіе трехъ пятыхъ голосовъ кворума, причемъ принятое измѣненіе пріобрѣтаетъ силу лишь тогда, когда это рѣшеніе будетъ одобрено Всенароднымъ Собраніемъ въ новомъ составѣ (послѣ новыхъ выборовъ).

Что касается организаціи исполнительнаго органа, то проектъ отмѣчаетъ, что она можетъ исходить только отъ народнаго избранія—путемъ выборовъ отъ общества, волостей, земель и всего народа, получая отъ выбранныхъ нима органовъ полную власть и дерзодъ нима отвѣтственныхъ.

Законодательные и исполнительные органы общества, волостей и земель, поскольку они развиваютъ свою дѣятельность въ границахъ, означенныхъ законами украинской республики, не могутъ быть ограничены или отвѣчены въ своей дѣятельности никакими исполнительными органами, не избранными

617
523

СБОРНИК

ВАЖНЕЙШИХ ПОЛОЖЕНИЙ,
ДЕКРЕТОВ И РАСПОРЯЖЕНИЙ
ПО СОВЕТСКОМУ СТРОИТЕЛЬСТВУ

ЧАСТЬ 1-я

ОБЩАЯ ЧАСТЬ:

(КОНСТИТУЦИЯ У. С. С. Р., ДОПОЛ-
НЕНИЯ К НЕЙ, ДЕКРЕТЫ И
ПОСТАНОВЛЕНИЯ, ВЫРАБО-
ТАННЫЕ Н. К. В. Д.
И УТВЕРЖДЕННЫЕ
В. У. Ц. И. К.).

ИЗДАНИЕ Н. К. В. Д.
1921.

Конституція УРСР. 1921 рік.

ДАСО. Збірник важливих положень, декретів та розпоряджень по радянському будівництву.
Ф Р-791, оп. 1, спр.23, арк. 589, 590, 590 зв., 591, 591 зв., 592, 592 зв.

Конституция Украинской Социалистической Советской Республики.

І. Основные положения.

1. Украинская Социалистическая Советская Республика есть организация диктатуры трудящихся и эксплуатируемых масс—пролетариата и беднейшего крестьянства над их вековыми угнетателями и эксплуататорами—капиталистами и помещиками.

2. Задачей этой диктатуры является осуществление перехода от буржуазного строя к социализму, путем проведения социалистических преобразований и систематического подавления всех контр-революционных поползновений со стороны имущих классов; вслед за выполнением этих задач, диктатура исчезнет, а вслед за нею, после окончательного оформления будущего коммунистического строя, исчезнет и государство, уступив место свободным формам общежития, построенного на началах организации всеобщего труда на всеобщую пользу и братской солидарности людей.

3. В видах осуществления своей основной задачи Украинская Социалистическая Советская Республика.

а) проводит в жизнь мероприятия, непосредственно направленные в сторону уничтожения существующего экономического строя, выражающиеся в отмене частной собственности на землю и все другие средства производства;

б) в области строительства государственной жизни закрепляет власть за рабочим классом, устанавливая право участия в осуществлении государственной власти исключительно для трудовых масс и совершенно устраняя господствующие классы от такового участия;

в) создает для трудовых масс исключительную возможность пользоваться политическими правами (свободой устного и печатного слова, собраний и союзов), устраняя от пользования этими правами господствующие классы и примыкающие к ним по своей политической позиции общественные группы;

г) организует вооруженную защиту завоеваний социалистической революции привлечением к этой защите всех трудовых элементов страны.

4. Решительно разрывая с прошлым, стремясь уничтожить, вместе с делением общества на классы, также и национальный гнет и национальную рознь, Украинская Социалистическая Советская Республика заявляет о своей твердой решимости войти в состав единой международной Социалистической Советской Республики, как только создадутся условия для ее возникновения; вместе с тем, Украинская Социалистическая Советская Республика заявляет о своей полной солидарности с ныне существующими уже Советскими Республиками и о своем решении вступить с ними в теснейшее политическое объединение для совместной борьбы за торжество мировой коммунистической революции и в теснейшее сотрудничество в области коммунистического строительства, мыслимого только в международном масштабе.

5. Власть трудящихся масс на территории Украинской Социалистической Советской Республики осуществляется Советами Рабочими, Крестьянскими (Селянскими) и Красноармейскими Депутатов и другими органами власти по выбору Советов.

II. Конституция Советской Власти.

А. Организация Центральной власти.

6. Ведению Центральной Советской власти на Украине подлежат:

- 1) Все вопросы общегосударственного значения, в частности,
 - а) утверждение, изменение и дополнение Конституции;
 - б) установление и изменение границ Республики;
 - в) 1) сношение с иностранными государствами, в частности, 2) объявление войны и заключение мира;
 - г) установление основ организации вооруженных сил;
 - д) общее руководство внутренней политикой;
 - е) гражданское, уголовное и процессуальное законодательство;
 - ж) установление основ социалистического строительства в области народного хозяйства;

з) заведывание денежной системой и организация финансового хозяйства Республики.

и) государственный контроль над деятельностью Советской власти, в частности, над правильностью, закономерностью и целесообразностью денежных расходов.

2) Все, не имеющие общегосударственного значения, вопросы, которые будут приняты к рассмотрению органами Центральной Советской власти.

7. Органами Центральной Советской власти являются:

1) Всеукраинский Съезд Советов Рабочих, Крестьянских (Селянских) и Красноармейских Депутатов.

2) Всеукраинский Центральный Исполнительный Комитет Советов.

3) Совет Народных Комиссаров.

8. Съезд Советов созывается В. Ц. И. К. С. не реже двух раз в год, а по усмотрению В. Ц. И. К. может быть созываем и чаще.

9. Порядок избрания на Съезд Советов устанавливается В. Ц. И. К. С.

10. Съезд Советов является высшей властью Украинской Социалистической Советской Республики; в период между двумя Съездами, таковой властью является В. Ц. И. К. С. Из числа вопросов, означенных в ст. 6, исключительному ведению съезда подлежат вопросы означенные в п. а, а также, с изъятием, указанным в примеч. ст. 13, вопросы, об объявлении войны и заключении мира.

11. В. Ц. И. К. и Съезд дают общее направление деятельности Рабоче-Крестьянского Правительства и всех органов Советской власти в стране; в частности, исключительному ведению В. Ц. И. К. С. подлежат: избрание и смещение Народных Комиссаров и Предс. Сов. Нар. Комисс., распределение государственных доходов и сборов между центральной и местной властью, а также разрешение вопросов, означенных в ст. 19 Конституции; вопросы, означенные в п. в, б, в, (п. 2), г, п, ж., а также утверждение годового бюджета, решаются властью как Съезда, так и В. Ц. И. К. С.

12. В. Ц. И. К. С. ответствен перед В. С. С. и избирается последним в количестве по усмотрению Съезда на срок до следующего Съезда; Совет Народных Комиссаров ответствен перед В. С. С. и В. Ц. И. К. С.

Примечание: Выбывающие члены Ц. И. К. замещаются по постановлениям Ц. И. К.

13. Другие вопросы, относящиеся к области законодательства и общего управления страной, также разрешаются В. Ц. И. К. С. с изъятием, указанным в ст. 16.

Примечание: Вопросы об объявлении войны и заключении мира решаются В. Ц. И. К. С., в случае срочности, при невозможности своевременного созыва Съезда Советов.

14. Заведывание отдельными отраслями управления страной возлагается на особые отделы В. Ц. И. К. С.—Народные Комиссариаты, во главе с заведующими, избранными В. Ц. И. К. С. Число, предметы ведомства отделов и их внутренняя организация устанавливается В. Ц. И. К.

15. Совет Народных Комиссаров состоит из Председателя и Народных Комиссаров, в число коих входят: а) все заведующие особыми отделами В. Ц. И. С. (ст. 14), б) другие лица, особо избираемые В. Ц. И. К. С., по его усмотрению. Члены С. И. К. во всякое время могут быть смещаемы властью В. Ц. И. К.

16. Совет Народных Комиссаров вправе принимать к своему рассмотрению все вопросы и дела, относящиеся к области законодательства и общего управления страной, но вправе разрешать собственной властью те или иные вопросы или дела лишь по общему или специальному полномочию В. Ц. И. К.; при отсутствии такого уполномочия, решения С. И. К. представляются на утверждение В. Ц. И. К. С.

Примечание: Вопросы, означенные в ст.ст. 18 или 11, не могут быть передаваемы Ц. И. К. на окончательное разрешение С. И. К.

17. Звание Народного Комиссара принадлежит исключительно членам Совета Народных Комиссаров У. С. С. Р. и никакими иными представителями Советской власти как в центре, так и на местах, присвоено быть не может.

Б. Организация Советской Власти на местах.

18. Органами Советской власти на местах являются:

а) Советы Рабочих, Крестьянских (Селянских) и Красноармейских Депутатов (городские и сельские), и избираемые ими Исполнительные Комитеты (Исполкомы);

б) Съезды Советов (губернские, уездные и волостные), а также избираемые ими Исполнительные Комитеты (Исполкомы).

19. Срок и порядок избрания местных органов Советской власти, норма представительства и общие положения, относительно внутренней организации этих органов и разграничения предметов ведомства и власти между ними, равно как разграничения таковых между ними и органами Центральной Советской власти, устанавливаются В. Ц. Исполнит. Комит. Советов.

20. Правом избирать и быть избранными в Советы пользуются, независимо от вероисповедания, национальности, оседлости и т. п., следующие обоюбого пола граждане У. С. С. Р., коим ко дню выборов исполнилось 18 лет.

а) все добывающие средства к жизни производительным и общественно-полезным трудом, а также лица, занятые домашним хозяйст-

вом, обеспечивающим для первых возможность производительного труда, как-то: рабочие и служащие всех видов и категорий, занятые в промышленности, торговле, сельском хозяйстве и прочее, крестьяне и казаки земледельцы;

б) солдаты Красной Армии и матросы красного флота;

в) граждане, не входящие в категории, перечисленные в п. п. а и б, вследствие утраты трудоспособности, надлежащим образом удостоверенной.

Примечание 1-е. Местные Советы могут с утверждения Центральной власти, понижать установленную в настоящей ст. возрастную норму.

Примечание 2-е. Иностранцы, принадлежащие к рабочему классу и трудовому крестьянству, также пользуются избирательным правом.

21. Не избирают и не могут быть избранными следующие лица, хотя бы они и входили в одну из вышеназванных категорий:

а) лица, прибегающие к наемному труду с целью извлечения прибыли;

б) лица, живущие на нетрудовой доход, как-то: %%% с капитала, доходы с предприятий, поступления с имущества и т. п.;

в) частные торговцы, торговые и коммерческие посредники;

г) монахи, и духовные служители церквей и религиозных культов;

д) служащие и агенты бывшей полиции, особого корпуса жандармов и охранных отделений, а также члены царствовавшего в России дома;

е) лица, признанные в установленном порядке душевно-больными или умалишенными, а равно лица, состоящие под опекой;

ж) лица, осужденные за корыстные и порочащие преступления, на срок, установленный законом или судебным приговором.

III. Декларация прав и обязанностей трудящегося и эксплуатируемого народа Украины.

22. В видах всестороннего проведения начала диктатуры пролетариата и беднейшего крестьянства У. С. С. Р. предоставляет трудящимся массам всю полноту прав и возможностей в области общественной и политической жизни.

23. В соответствии с этим общим положением и в видах обеспечения за трудящимися действительной свободы совести, а также пресечения возможности использовать религию и церковь в интересах сохранения классового строя, церковь отделяется от государства и за всеми гражданами признается право пропаганды религиозных учений, не преследующих никаких социальных и политических целей, а также антирелигиозных учений, по духу своему не противоречащих коммунистическому мировоззрению.

24. В целях обеспечения за трудящимися действительной свободы выражения своих мнений, У. С. С. Р. уничтожает зависимость печати от капитала и предоставляет в руки рабочего класса и крестьянской бедноты все технические и материальные средства к изданию газет, брошюр, книг и всяких других произведений печати и обеспечивает их свободное распространение по всей стране.

25. В целях обеспечения за трудящимися действительной свободы собраний У. С. С. Р., признавая право трудящихся Советской Рес-

публики свободно устраивать собрания, митинги, шествия и т. п., предоставляет в распоряжение рабочего класса и крестьянской бедноты все пригодные для устройства народных собраний помещения с обстановкой, освещением и отоплением.

26. В целях обеспечения за трудящимися действительной свободы союзов У. С. С. Р., сломив экономическую и политическую власть имущих классов и этим устранив все препятствия, которые до сих пор мешали в буржуазном обществе рабочим и крестьянам пользоваться свободой организации и действия, оказывает рабочим и беднейшим крестьянам всяческое содействие, материальное и иное, для их объединения и организации.

27. В целях обеспечения за трудящимися действительного доступа к знанию У. С. С. Р. ставит своей задачей предоставить рабочим и беднейшим крестьянам полное всестороннее и бесплатное образование.

28. У. С. С. Р. признает труд обязанностью всех граждан Республики и провозглашает лозунг „Нетрудящийся да не ест“.

29. В целях всемерной охраны завоеваний Великой Рабоче-Крестьянской Революции, У. С. С. Р. признает обязанностью всех трудящихся Республики защиту социалистического отечества и устанавливает всеобщую воинскую повинность. Почетное право защищать революцию с оружием в руках предоставляется только трудящимся; на нетрудовые же элементы возлагается отправление иных военных обязанностей.

30. Исходя из солидарности трудящихся всех наций, У. С. С. Р. предоставляет все политические права украинских трудящихся граждан иностранцам, проживающим на территории Украинской Республики для трудовых занятий и принадлежащим к рабочему классу или к непользующемуся чужим трудом крестьянству.

31. У. С. С. Р. предоставляет право убежища всем иностранцам, подвергающимся преследованиям за религиозные преступления, а также за преступления, направленные против правительств, защищающих интересы буржуазных классов.

32. У. С. С. Р. признавая равные права за трудящимися, независимо от их расовой и национальной принадлежности, объявляет противоречащим основным законам Республики, установление или допущение каких-либо привилегий или преимуществ на этом основании, а равно какое бы то ни было угнетение национальных меньшинств или ограничение их равноправия.

33. Руководствуясь интересами рабочего класса в целом, У. С. С. Р. лишает политических прав отдельных лиц и отдельные группы, которые пользуются этими правами в ущерб интересам коммунистической революции.

IV. О гербе и флаге У. С. С. Р.

34. Герб У. С. С. Р. состоит из изображения на красном фоне, в лучах солнца, золотых серпа и молота, окруженных венцом из колосьев и с надписью на русском и украинском языках:

1) У. С. С. Р., 2) Пролетарии всех стран, соединяйтесь.

35. Торговый, морской и военный флаг У. С. С. Р. состоит из полотнища красного (алого) цвета, в левом углу которого—у древка,

Конституція УРСР. 1921 рік.

ДАСО. Збірник важливих положень, декретів та розпоряджень по радянському будівництву. Ф Р-791, оп. 1, спр.23, арк. 589, 590, 590 зв., 591, 591 зв., 592, 592 зв.

наверху, помещены золотые буквы У. С. С. Р. или надпись: Украинская Социалистическая Советская Республика.

Г. Харьков, 10/14 марта 1919 г.

Президиум III Всеукраинского Съезда Советов:

Х. Раковский, Г. Пятаков, А. Бубнов, Э. Квиринг.

Президиум Всеукраинского Центрального Исполнительного

Комитета Советов: **В. Затонский, А. Хмельницкий.**

Постановления IV Съезда и дополнения к ним.

А. Наказ Ц. И. К. и Совнаркому.

Поручая будущему Исполнительному Комитету и тому правительству, которое, согласно конституции У. С. С. Р., будет им утверждено, неуклонно проводить и впредь политику укрепления Рабоче-Крестьянской власти, для скорейшего и успешного окончания с польско-петлюровскими насильниками, *Четвертый Съезд Советов считает необходимым наметить те мероприятия, которые диктуются тяжелыми условиями военного времени.*

4-й Съезд Советов Украины считает, что вся деятельность Советской власти впредь до отражения противника и обеспечения прочного мира должна быть подчинена интересам обороны страны, укреплению фронта и тыла. Для этой цели Советские органы должны применить как свою организацию, так и свою работу к снабжению фронта красными бойцами и необходимыми материальными средствами. Советским органам вменяется в обязанность проводить мобилизации красноармейцев, намеченные военными властями, вести широкую агитацию, в особенности среди сельского населения, осведомляя его о грозной опасности, которую сулит украинским селянам панское наступление, а также, организуя беспощадную борьбу с дезертирством. Советским органам вменяется в обязанность неуклонно и быстро проводить хлебную разверстку, а также и все повинности, как закупка или сбор лошадей, к которым вынуждена прибегать Советская власть для усиления красной армии.

Губернским, уездным и волостным Исполкомам и Ревкомам, сельским советам, комитетам незаможных селян—всем крестьянам порознь и вместе поручается вести самую беспощадную борьбу против бандитов, атаманов, кулаков, против контр-революционеров и спекулянтов, провокаторов, поджигателей, погромщиков, антисемитов, шпионов, распространителей ложных слухов и всех тайных врагов Рабоче-Крестьянской власти.

Для скорейшего создания крепкой опоры Советской власти в деревне, поручается губернским, уездным Исполкомам приступить немедленно к организации комитетов незаможных селян.

Для усиления работы в советских учреждениях, а также для сокращения количества советских служащих, многие из которых с большой пользой применяют свои силы на фронте, поручается будущему Центральному Исполнительному Комитету и Совету Народных Комиссаров провести милитаризацию в советских учреждениях и со-

Конституція УРСР. 1921 рік.

ДАСО. Збірник важливих положень, декретів та розпоряджень по радянському будівництву. Ф Р-791, оп. 1, спр.23, арк. 589, 590, 590 зв., 591, 591 зв., 592, 592 зв.

Хай живе Конституція УРСР — рідне дітище Ста-
лінської Конституції СРСР!

Хай живе кращий друг українського народу, вели-
кий вождь, батько і учитель всього трудящого людства
товариш Сталін!

КОНСТИТУЦІЯ

(Основний Закон)

Української Радянської Соціалістичної Республіки

РОЗДІЛ I

Суспільний устрій

Стаття 1. Українська Радянська Соціалістична Республіка є соціалістична держава робітників і селян.

Стаття 2. Політичну основу УРСР становлять Ради депутатів трудящих, що виросли і зміцнили внаслідок повалення влади поміщиків та капіталістів, завоювання диктатури пролетаріату, визволення українського народу від національного гніту царату та російської імперіалістичної буржуазії і розгрому націоналістичної контрреволюції.

Стаття 3. Вся влада в УРСР належить трудящим містам і селам в особі Рад депутатів трудящих.

Стаття 4. Економічну основу УРСР становлять соціалістична система господарства і соціалістична власність на знаряддя та засоби виробництва, що утвердилася внаслідок ліквідації капіталістичної системи господарства, скасування приватної власності на знаряддя та засоби виробництва і винищення експлуатації людини людиною.

Стаття 5. Соціалістична власність в УРСР має або форму державної власності (всерайонне добро), або форму кооперативно-колгоспної власності (власність окремих колгоспів, власність кооперативних об'єднань).

Стаття 6. Земля, її надра, води, ліси, заводи, фабрики, шахти, рудні, залізничний, водний і повітряний транспорт, банки, засоби зв'язку, організовані державою великі сільськогосподарські підприємства (радгоспи, машинно-тракторні станції і т. п.), а також комунальні підприємства і основний житловий фонд у містах і промислових пунктах є державною власністю, тобто всеаргонним добром.

Стаття 7. Громадські підприємства в колгоспах і кооперативних організаціях з їх живим і мертвим реманентом, продукція що її виробляють колгоспи та кооперативні організації, так само як їх громадські будівлі, становлять громадську соціалістичну власність колгоспів і кооперативних організацій.

Кожний колгоспний двір, крім основного прибутку від громадського колгоспного господарства, має в особистому користуванні невелику присадибну ділянку землі і в особистій власності підсобне господарство на присадибній ділянці, житловий будинок, продуктивну худобу, птицю та дрібний сільськогосподарський реманент—згідно з статутом сільськогосподарської артілі.

Стаття 8. Земля, яку займають колгоспи, авиріплюється за ними в безстрокове і безстрокове користування, тобто навічно.

Стаття 9. Поруч з соціалістичною системою господарства, яка є півною формою господарства в УРСР, допускається законом дрібне приватне господарство одноосібних селян і кустарів, яке ґрунтується на особистій праці і виключає експлуатацію чужої праці.

Стаття 10. Право особистої власності громадян на їх трудові прибутки та зводження, на житловий будинок і підсобне хатне господарство, на предмети хатнього господарства і вжитку, на предмети особистого споживання та комфорту, так само, як право спадкування особистої власності громадян—охорнюється законом.

Стаття 11. Господарське життя УРСР визначається і спрямовується державним народногосподарським планом в інтересах збільшення суспільного багатства, неухильного підне-

сення матеріального та культурного рівня трудящих, зміцнення незалежності, соціалістичної держави і посилення її обороноздатності.

Стаття 12. Праця в УРСР є обов'язком і справою честі кожного здатного до праці громадянина за принципом: хто не працює, той не їсть*.

В УРСР здійснюється принцип соціалізму: від кожного за його здібністю, кожному — за його працею*.

РОЗДІЛ II

Державний устрій

Стаття 13. З метою здійснення союзними республіками взаємодопомоги по лінії економічній і політичній, так само як по лінії оборони, Українська Радянська Соціалістична Республіка добровільно об'єдналася з іншими республіками Радянськими Соціалістичними Республіками: Російською РСФР, Білоруською РСР, Азербайджанською РСР, Грузинською РСР, Вірменською РСР, Туркменською РСР, Узбецькою РСР, Таджикиською РСР, Казахською РСР, Киргизською РСР в Союзі держав — Союзі Радянських Соціалістичних Республік.

Виходячи з цього, УРСР забезпечує за СРСР в особі його вищих органів влади і органів державного управління права, визначені статтею 14 Конституції СРСР.

Поза межами статті 14 Конституції СРСР, УРСР здійснює державну владу самостійно, зберігаючи повністю свої суверенні права.

Стаття 14. Українська Радянська Соціалістична Республіка зберігає за собою право виходу з Союзу Радянських Соціалістичних Республік.

Стаття 15. Територія Української Радянської Соціалістичної Республіки не може бути змінювана без згоди УРСР.

Стаття 16. Закони СРСР обов'язкові на території УРСР.

Стаття 17. Кожний громадянин УРСР є громадянином СРСР.

Громадяни всіх інших союзних республік користуються на території УРСР усіма правами громадян УРСР.

Стаття 18. Українська Радянська Соціалістична Республіка складається з областей: Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Київської, Одеської, Харківської, Чернівецької і Молдавської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки.

Стаття 19. До відання Української Радянської Соціалістичної Республіки в особі її найвищих органів влади і органів державного управління належать:

а) встановлення і зміна Конституції Української Радянської Соціалістичної Республіки і контроль за її виконанням;

б) затвердження Конституції Молдавської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки;

в) подання на затвердження Верховній Раді СРСР утворення нових областей, а також нових автономних республік і областей у складі УРСР;

г) встановлення кордонів і районного поділу областей УРСР;

д) затвердження кордонів і районного поділу Молдавської АРСР;

е) видання законів УРСР;

є) охорона державного ладу і прав громадян;

ж) затвердження народногосподарського плану УРСР;

з) затвердження державного бюджету УРСР;

я) встановлення, у відповідності з законодавством СРСР, державних і місцевих податків, зборів і введених прибутків;

і) керування здійсненням бюджету Молдавської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки і місцевих бюджетів областей;

л) керування страховою і ощадною справою;

к) управління банками, промисловими, сільськогосподарськими і торговельними підприємствами та організаціями республіканської підлеглості, а також керівництво місцевою промисловістю;

л) контроль і нагляд за станом і управлінням підприємств союзної підлеглості;

м) встановлення порядку користування землею, надрами, лісами й водами;

н) керування житловим і комунальним господарством, житловим будівництвом і впорядкуванням міст та інших населених місцевостей;

о) шляхове будівництво, керування місцевим транспортом і зв'язком;

п) законодавство про працю;

р) керування справою соціального забезпечення;

с) керування справою початкової, середньої і вищої освіти;

т) керування культурно-освітніми і науковими організаціями та установами в УРСР і управління культурно-освітніми та науковими організаціями і установами загальнореспубліканського значення;

у) керування справою охорони здоров'я і управління установами охорони народного здоров'я загальнореспубліканського значення;

ф) керування і організація справи фізкультури і спорту;

х) організація судових органів УРСР;

ц) надання прав громадянства УРСР;

ч) амністії і помилування громадян засуджених судовими органами УРСР.

РОЗДІЛ III

Найвищі органи державної влади Української Радянської Соціалістичної Республіки

Стаття 20. Найвищим органом державної влади УРСР є Верховна Рада УРСР.

Стаття 21. Верховна Рада УРСР обирається громадянами УРСР по виборчих округах на строк 4 роки за нормами: 1 депутат на 100.000 населення.

Стаття 22. Верховна Рада УРСР здійснює всі права, що належать УРСР згідно з статтями 13 і 19 Конституції УРСР, оскільки вони не належать, в силу Конституції, до компетенції підвладних Верховній Раді УРСР, органів УРСР: Президій Верховної Ради УРСР, Ради Народних Комісарів УРСР і Народних Комісаріатів УРСР.

Стаття 23. Верховна Рада УРСР є єдиним законодавчим органом УРСР.

Стаття 24. Закон вважається затвердженим, коли його ухвалила Верховна Рада УРСР простою більшістю голосів.

Продовження на 2 стор.

КОНСТИТУЦІЯ

(Основний Закон)

Української Радянської Соціалістичної Республіки

(ПРОДОВОЖЕННЯ)

РОЗДІЛ IV.

Органи державного управління Української Радянської Соціалістичної Республіки

Стаття 25. Закони, ухвалені Верховною Радою УРСР, публікуються та підписують Голова і секретарі Президії Верховної Ради УРСР.

Стаття 26. Верховна Рада УРСР обирає голову Верховної Ради УРСР і двох його заступників.

Стаття 27. Голова Верховної Ради УРСР керує засіданнями Верховної Ради УРСР і видає її внутрішні розпорядки.

Стаття 28. Верховна Рада УРСР обирає Президію Верховної Ради УРСР в складі: голови Президії Верховної Ради УРСР, двох заступників, секретаря Президії та 15 членів Президії Верховної Ради УРСР.

Стаття 29. Президія Верховної Ради УРСР підлягає Верховній Раді УРСР у всій своїй діяльності.

Стаття 30. Президія Верховної Ради УРСР: а) скликає сесії Верховної Ради УРСР; б) дає тлумачення законів УРСР, видає укази; в) проводить всесоюзне опитування (референдум); г) скасовує постанови й розпорядження Ради Народних Комісарів УРСР, Ради Народних Комісарів Молдавської РСР, а також постанови і розпорядження обласних Рад депутатів трудящих, в разі їх невідповідності законам;

д) у період між сесіями Верховної Ради УРСР за поданням голови Ради Народних Комісарів УРСР утворює й призначає окремих Народних Комісарів УРСР; в наступним внесеним на затвердження Верховної Ради УРСР;

е) надає права громадянства УРСР; є) надає почесні звання УРСР і удостоює погород; ж) здійснює право помилювання громадян, засуджених судовими органами УРСР.

Стаття 31. Сесії Верховної Ради УРСР скликаються Президією Верховної Ради УРСР двічі на рік. Позачергові сесії скликаються Президією Верховної Ради УРСР за її розсудом або на вимогу однієї третини депутатів Верховної Ради.

Стаття 32. Верховна Рада УРСР обирає мандатну комісію, яка перевіряє повноваження депутатів Верховної Ради УРСР. За поданням мандатної комісії Верховна Рада УРСР вирішує або визнати повноваження, або касувати вибори окремих депутатів.

Стаття 33. Верховна Рада УРСР призначає, коли вона визнає за необхідне, слідчі та ревізійні комісії з усіх питань. Всі установи та службові особи зобов'язані виконувати вимоги цих комісій і подавати їм необхідні матеріали та документи.

Стаття 34. Депутат Верховної Ради УРСР не може бути притягнений до судової відповідальності або заарештований без згоди Верховної Ради УРСР, а в період між сесіями Верховної Ради УРСР, — без згоди Президії Верховної Ради УРСР.

Стаття 35. По закінченні повноважень Верховної Ради УРСР Президія Верховної Ради УРСР призначає нові вибори в строк не більше двох місяців з дня закінчення повноважень Верховної Ради УРСР.

Стаття 36. По закінченні повноважень Верховної Ради УРСР Президія Верховної Ради УРСР зберігає свої повноваження аж до утворення новообраною Верховною Радою УРСР нової Президії Верховної Ради УРСР.

Стаття 37. Новообрана Верховна Рада УРСР скликається Президією Верховної Ради УРСР попереднього скликання не пізніше, як через місяць після виборів.

Стаття 38. Верховна Рада УРСР утворює Уряд УРСР — Раду Народних Комісарів УРСР.

Стаття 39. Найвищим виконавчим і розпорядчим органом державної влади УРСР є Рада Народних Комісарів УРСР.

Стаття 40. Рада Народних Комісарів УРСР відповідальна перед Верховною Радою УРСР і її підзвітна, а в період між сесіями Верховної Ради УРСР — перед Президією Верховної Ради УРСР, якій підзвітна.

Стаття 41. Рада Народних Комісарів УРСР видає постанови і розпорядження на основі й виконання законів СРСР і УРСР, постанов і розпоряджень Ради Народних Комісарів СРСР і перевіряє їх виконання.

Стаття 42. Постанови і розпорядження Ради Народних Комісарів УРСР обов'язкові до виконання на всій території УРСР.

Стаття 43. Рада Народних Комісарів УРСР: а) об'єднує і спрямовує роботу Народних Комісаріатів УРСР та інших підзвітних їй господарських і культурних установ; об'єднує і перевіряє роботу Уповноважених загальносоюзних Народних Комісаріатів;

б) вживає заходів по здійсненню народногосподарського плану; в) вживає заходів по здійсненню державного і місцевого бюджету УРСР;

г) вживає заходів по забезпеченню громадського ладу, обороні інтересів держави і охороні прав громадян;

д) спрямовує і перевіряє роботу Ради Народних Комісарів Молдавської РСР, керує і перевіряє роботу виконавчих комітетів обласних Рад депутатів трудящих;

е) утворює, в разі необхідності, спеціальні комітети і Головні Управління при Раді Народних Комісарів УРСР у справах господарського і культурного будівництва.

Стаття 44. Рада Народних Комісарів УРСР має право прийняти постанови і розпорядження Ради Народних Комісарів Молдавської РСР, рішення і постанови обласних Рад депутатів трудящих і скасовувати постанови та розпорядження виконавчих комітетів обласних Рад депутатів трудящих.

Рада Народних Комісарів УРСР має право скасовувати накази та інструкції Народних Комісарів УРСР.

Стаття 45. Рада Народних Комісарів УРСР утворюється Верховною Радою УРСР в складі: Голови Ради Народних Комісарів УРСР;

Заступників Голови Ради Народних Комісарів УРСР;

Голови Державної планової комісії УРСР; Народних Комісарів УРСР:

- Харчової промисловості;
- Легкої промисловості;
- Лісової промисловості;
- Земельних справ;
- Зернових і тваринницьких радгоспів;
- Фінансів;
- Внутрішньої торгівлі;
- Внутрішніх справ;
- Юстиції;
- Охорони здоров'я;
- Освіти;
- Місцевої промисловості;
- Комунального господарства;
- Соціального забезпечення;

Уповноваженого Комітету заготівель СРСР;

Начальника Управління в справах містечка;

Уповноважених загальносоюзних Народних Комісаріатів.

Стаття 46. Народні Комісари УРСР керують галузями державного управління, які належать до компетенції УРСР.

Стаття 47. Народні Комісаріати УРСР є або союзно-республіканськими або республіканськими.

Стаття 48. До союзно-республіканських Народних Комісаріатів УРСР належать Народні Комісаріати УРСР:

- Харчової промисловості;
- Легкої промисловості;
- Лісової промисловості;
- Земельних справ;
- Зернових і тваринницьких радгоспів;
- Фінансів;
- Внутрішньої торгівлі;
- Внутрішніх справ;
- Юстиції;
- Охорони здоров'я.

Стаття 49. До республіканських Народних Комісаріатів належать Народні Комісаріати УРСР:

- Освіти;
- Місцевої промисловості;
- Комунального господарства;
- Соціального забезпечення.

Стаття 50. Народні Комісари УРСР видають у межах компетенції відповідних Народних Комісаріатів накази та інструкції на основі й виконання законів СРСР і УРСР, постанов і розпоряджень Ради Народних Комісарів СРСР і Ради Народних Комісарів УРСР, наказів та інструкцій союзно-республіканських Народних Комісаріатів СРСР і перевіряють їх виконання.

Стаття 51. Союзно-республіканські Народні Комісаріати УРСР керують галузями державного управління УРСР, підлягаючи як Раді Народних Комісарів УРСР, так і відповідному союзно-республіканському Народному Комісаріату СРСР.

Стаття 52. Республіканські Народні Комісаріати УРСР керують галузями державного управління, підлягаючи безпосередньо Раді Народних Комісарів УРСР.

Стаття 53. Уряд УРСР або Народний Комісар УРСР, до якого звернуто запит депутата Верховної Ради УРСР, зобов'язані не більше як у триденний строк дати усну або писану відповідь у Верховній Раді УРСР.

РОЗДІЛ V.

Найвищі органи державної влади Молдавської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки

Стаття 54. Найвищим органом державної влади Молдавської РСР є Верховна Рада Молдавської РСР.

Стаття 55. Верховна Рада Молдавської РСР обирається громадянами республіки на строк 4 роки за нормами представництва, що встановлюється Конституцією Молдавської РСР.

Стаття 56. Верховна Рада Молдавської РСР є єдиним законодавчим органом Молдавської РСР.

Стаття 57. Верховна Рада Молдавської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки:

а) уживає Конституцію Молдавської Автономної РСР і вносить її на затвердження Верховної Ради УРСР;

б) встановлює районний поділ Молдавської РСР і межі районів та міст і вносить на затвердження Верховної Ради УРСР;

(Продовження на 3 стор. 11)

КОНСТИТУЦІЯ

(Основний Закон)

Української Радянської Соціалістичної Республіки

(ПРОДОВЖЕННЯ)

в) затверджує народногосподарський план Молдавської АРСР;

г) затверджує бюджет Молдавської АРСР;

д) надає почесні звання Молдавської Автономної Республіки.

Стаття 58. Закони УРСР обов'язкові на території Молдавської АРСР. В разі розходження законів Молдавської АРСР з законами УРСР на території Молдавської АРСР діє закон УРСР.

Стаття 59. Верховна Рада Молдавської АРСР обирає Президію Верховної Ради Молдавської АРСР в складі: голови Президії Верховної Ради, його заступників, секретаря Президії членів Президії Верховної Ради Молдавської АРСР.

Стаття 60. Президія Верховної Ради Молдавської АРСР підзвітна Верховній Раді Молдавської АРСР.

Стаття 61. Повноваження Президії Верховної Ради Молдавської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки визначаються Конституцією Молдавської АРСР.

Стаття 62. Для ведення засідань Верховна Рада Молдавської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки обирає голову Верховної Ради Молдавської АРСР і його заступників.

Стаття 63. Верховна Рада Молдавської АРСР утворює Уряд Молдавської АРСР — Рад Народних Комісарів Молдавської АРСР.

РОЗДІЛ VI

Органи державного управління Молдавської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки

Стаття 64. Найвищим виконавчим і розпорядчим органом державної влади Молдавської АРСР є Рада Народних Комісарів Молдавської АРСР.

Стаття 65. Рада Народних Комісарів Молдавської АРСР відповідає перед Верховною Радою Молдавської АРСР і їй підзвітна, а в період між сесіями Верховної Ради Молдавської АРСР — перед Президією Верховної Ради Молдавської АРСР, якій підзвітна.

Стаття 66. Рада Народних Комісарів Молдавської АРСР видає постанови і розпорядження на основі і на виконання законів СРСР, УРСР та Молдавської АРСР, постанов і розпоряджень Рад Народних Комісарів СРСР і УРСР і перелічує їх виконання.

Стаття 67. Рада Народних Комісарів Молдавської АРСР має право скасовувати накази і інструкції Народних Комісарів Молдавської АРСР, рішення і розпорядження виконавчих комітетів міських і районних Рад депутатів трудящих на території Молдавської АРСР, а також припиняти рішення і розпорядження міських і районних Рад депутатів трудящих.

Стаття 68. Рада Народних Комісарів Молдавської АРСР утворюється Верховною Радою Молдавської АРСР у складі:

Голови Ради Народних Комісарів Молдавської АРСР;

Заступників Голови Ради Народних Комісарів;

Голови Державної планової комісії Народних Комісарів;

Земельний; Фінансовий;

Внутрішній торгівлі; Внутрішніх справ;

Охорони здоров'я; Освіти;

Охорони здоров'я; Освіти;

Місцевої промисловості; Харчової промисловості;

Комунального господарства;

Соціального забезпечення; Начальника шляхового управління; Уповноваженого Комітету заготівель; Начальника Управління в справах містечка.

Стаття 69. Народні Комісари Молдавської АРСР керують галузями державного управління, які належать до компетенції Молдавської АРСР, згідно з Конституцією УРСР і Молдавської АРСР.

Стаття 70. Народні Комісари Молдавської АРСР видіють у межах компетенції відповідних Народних Комісарів накази і інструкції на підставі і на виконання законів СРСР, УРСР і Молдавської АРСР, постанов і розпоряджень Рад Народних Комісарів СРСР, УРСР і Молдавської АРСР, наказів та інструкцій Народних Комісарів УРСР.

Стаття 71. Народні Комісаріати Молдавської АРСР керують дорученими їм галузями державного управління, підлягаючи як Раді Народних Комісарів Молдавської АРСР, так і відповідним Народним Комісаріатам УРСР.

РОЗДІЛ VII

Місцеві органи державної влади

Стаття 72. Органами державної влади в областях, округах, районах, містах, селищах, станицях і селах УРСР є Ради депутатів трудящих.

Стаття 73. Обласні, окружні, районні, міські, районні у великих містах, селищні, станичні і сільські Ради депутатів трудящих обираються відповідно трудящими області, округу, району, міста, селища, станиці, села) керують культурно-політичним та господарським будівництвом на своїй території, встановлюють місцевий бюджет, керують діяльністю підлеглих їм органів управління, забезпечують охорону державного ляду, сприяють зміцненню обороноздатності країни, забезпечують додержання законів та охорону прав громадян.

Стаття 74. Ради депутатів трудящих у великих містах, селищах і селах на строк 2 роки керують культурно-політичним та господарським будівництвом на своїй території, встановлюють місцевий бюджет, керують діяльністю підлеглих їм органів управління, забезпечують охорону державного ляду, сприяють зміцненню обороноздатності країни, забезпечують додержання законів та охорону прав громадян.

Стаття 75. Ради депутатів трудящих ухвалюють рішення і дають розпорядження в межах прав, наданих їм законами СРСР і УРСР, а на території Молдавської АРСР в межах прав, наданих їм законами СРСР, УРСР і Молдавської АРСР.

Стаття 76. Виконавчими та розпорядчими органами обласних Рад депутатів трудящих, Рад депутатів трудящих адміністративних округ, районних, міських і сільських Рад депутатів трудящих є обрані ними виконавчі комітети в складі: голови, його заступників, секретаря і членів.

Стаття 77. Виконавчим і розпорядчим органом станичних, селищних і сільських Рад депутатів трудящих у великих селищах є обрані ними голова, його заступник і секретар.

Стаття 78. Виконавчі комітети Рад депутатів трудящих (області, округу, району, міста, селища, станиці, села) здійснюють керівництво культурно-політичним та господарським будівництвом на своїй території на основі постанов відповідних Рад депутатів трудящих та вищестоячих державних органів.

Стаття 79. Сесії обласних Рад депутатів трудящих скликаються їх виконавчими комітетами не менше як 4 рази на рік.

Стаття 80. Сесії районних Рад депутатів трудящих і Рад депутатів трудящих адміністративних округ скликаються їх виконавчими комітетами не менше як 6 раз на рік.

Стаття 81. Сесії міських і сільських Рад депутатів трудящих скликаються їх виконавчими органами не менше одного разу на місяць.

Стаття 82. Обласні Ради депутатів трудящих, Ради депутатів трудящих адміністративних округ, районні і міські Ради депутатів тру-

дящих обирають на час своєї сесії голову і секретаря для ведення засідань сесії.

Стаття 83. Голова сільської Ради скликає сільську Раду і веде її засідання.

Стаття 84. Виконаві органи Рад депутатів трудящих безпосередньо підзвітні як Раді депутатів трудящих, що їх обрала, так і виконавчому органу вищестоячої Ради депутатів трудящих.

Стаття 85. Вищестоячі виконавчі комітети Рад депутатів трудящих мають право скасовувати рішення і розпорядження вищестоячих виконавчих комітетів і припиняти рішення та розпорядження нижчестоячих Рад депутатів трудящих.

Стаття 86. Вищестоячі Ради депутатів трудящих мають право скасовувати рішення і розпорядження нижчестоячих Рад депутатів трудящих та їх виконавчих комітетів.

Стаття 87. Обласні Ради депутатів трудящих утворюють такі відділи виконавчих комітетів:

- Земельний;
- Фінансовий;
- Внутрішній торгівлі;
- Місцевої промисловості;
- Народної освіти;
- Охорони здоров'я;
- Соціального забезпечення;
- Комунального господарства;
- Шляховий;
- Відділ в справах містечка;
- Загальний;
- Планову комісію;
- Сектор кадрів при голові виконавчого

І, крім того, відповідно до особливостей господарства області, з затвердженням союзно-республіканських Народних Комісаріатів Легкої промисловості, Харчової промисловості, Лісової промисловості, Зернових і тваринницьких радгоспів, обласні Ради депутатів трудящих утворюють відділи або Управління:

- Легкої промисловості;
- Харчової промисловості;
- Лісової промисловості;
- Зернових і тваринницьких радгоспів.

Стаття 88. Відповідно до умов області, на основі законів СРСР і УРСР, загальносоюзні Народні Комісаріати і Народний Комісаріат Внутрішніх справ утворюють при обласних Радах депутатів трудящих свої Управління.

Комітет заготівель призначає при обласних Радах депутатів трудящих своїх уповноважених.

Стаття 89. Відділи і Управління обласних Рад депутатів трудящих підлягають у своїй діяльності як відповідній обласній Раді депутатів трудящих, так і виконавчому комітету, так і відповідному Народному Комісаріату УРСР.

Стаття 90. Ради депутатів трудящих адміністративних округ і їх виконавчі комітети утворюють відділи і ведуть свою роботу на основі законів і указів вищих органів УРСР та рішень обласних Рад депутатів трудящих.

Стаття 91. Районні Ради депутатів трудящих утворюють такі відділи виконавчих комітетів:

- Земельний;
- Народної освіти;
- Фінансовий;
- Внутрішній торгівлі;
- Охорони здоров'я;
- Соціального забезпечення;
- Загальний;
- Шляховий;
- Планову комісію;
- Сектор кадрів при голові виконавчого

І, крім того, відповідно до особливостей господарства району, з затвердженням обласної

(Продовження на 4 стор.)

КОНСТИТУЦІЯ

(Основний Закон)

Української Радянської Соціалістичної Республіки

(ПРОДОВЖЕННЯ)

Ради депутатів трудящих, районні Ради депутатів трудящих утворюють відділи:

Комунальний;
Місцевої промисловості;

Комітет заготівель при районних Радах депутатів трудящих своїх уповноважених.

Стаття 92. Відповідно до умов району, на основі законів СРСР і УРСР, з затвердження відповідної обласної Ради депутатів трудящих, Народний Комісаріат Внутрішніх справ утворює при районних Радах депутатів трудящих свої Управління.

Стаття 93. Відділи районних Рад депутатів трудящих підлягають у своїй діяльності як районній Раді депутатів трудящих і виконавчому комітетові, так і відповідному відділові обласної Ради депутатів трудящих.

Стаття 94. Міські Ради депутатів трудящих утворюють такі відділи виконавчих комітетів:

Фінансовий;
Комунального господарства;
Внутрішньої торгівлі;
Охорони здоров'я;
Народної освіти;
Соціального забезпечення;
Загальний;
Планову комісію;
Сектор кадрів при голові виконкому

і, крім того, відповідно до особливостей промисловості міста, його міського і приміського господарства:

Місцевої промисловості;
Земельний.

Стаття 95. Відділи міських рад депутатів трудящих підлягають у своїй діяльності як міській Раді депутатів трудящих і виконавчому комітетові, так і відповідному відділові районної Ради депутатів трудящих або відповідному відділові обласної Ради депутатів трудящих.

Стаття 96. Відділи міської Ради депутатів трудящих Києва підлягають у своїй діяльності як Раді депутатів трудящих Києва і виконавчому комітетові, так і відповідному Народному Комісаріатові УРСР безпосередньо.

Стаття 97. По закінченні повноважень обласних, окружних, районних, міських, селищних, ставічанських і сільських Рад депутатів трудящих їх виконавчі і розпорядчі органи збирають свої повноваження аж до утворення нових обраних Рад нових виконавчих і розпорядчих органів.

РОЗДІЛ VIII.

Бюджет Української Радянської Соціалістичної Республіки

Стаття 98. Державний бюджет УРСР складається Радою Народних Комісарів УРСР і подається нею на затвердження Верховній Раді УРСР.

Затверджений Верховною Радою УРСР державний бюджет УРСР публікується до загального відома.

Стаття 99. Верховна Рада УРСР обирає бюджетну комісію, яка доповідає Верховній Раді свій висновок по державному бюджету УРСР.

Стаття 100. Загн про виконання державного бюджету УРСР затверджується Верховною Радою УРСР і публікується до загального відома.

Стаття 101. В бюджет Молдавської АРСР і місцевої обласної бюджету, а також в бюджети адміністративних округів, районних, міських і сільських Рад включаються прибутки від місцевого господарства, відрахування від державних

прибутків, що надходять на їх території, а також надходження від місцевих податків і зборів у розмірах, встановлюваних законодавством СРСР і УРСР.

РОЗДІЛ IX.

Суд і прокуратура

Стаття 102. Правосуддя в УРСР здійснюється Найвищим Судом УРСР, Найвищим Судом Молдавської АРСР, обласними судами, судами адміністративних округів, а також спеціальними судами СРСР, що створюються за постановою Верховної Ради СРСР, народними судами.

Стаття 103. Розгляд справ у всіх судах здійснюється з участю народних засідателів, крім випадків, спеціально передбачених законом.

Стаття 104. Найвищий Суд УРСР є найвищим судовим органом УРСР. Найвищий Суд УРСР покладається нагляд за судовою діяльністю всіх судових органів УРСР, Молдавської АРСР і областей.

Стаття 105. Найвищий Суд УРСР обирається Верховною Радою УРСР на строк 5 років.

Стаття 106. Найвищий Суд Молдавської АРСР обирається Верховною Радою Молдавської АРСР на строк 5 років.

Стаття 107. Обласні суди, суди адміністративних округів обираються обласними Радами депутатів трудящих або Радами депутатів трудящих адміністративних округів на строк 5 років.

Стаття 108. Народні суди обираються громадянами району на основі загального, прямого і рівного виборчого права при таємному голосуванні на строк 3 роки.

Стаття 109. Судочинство в УРСР проводиться українською мовою, в Молдавській АРСР — молдавською або українською мовою, залежно від національного складу більшості населення району, з забезпеченням для осіб, які не володіють мовою більшості, цільовитого ознайомлення з матеріалами справ через перекладача, а також права виступати на суді рідною мовою.

Стаття 110. Розгляд справ у всіх судах УРСР відкритий, оскільки, законом не передбачені винятки, з забезпеченням обвинуваченому права на оборону.

Стаття 111. Судді незалежні і підкоряються тільки законам.

Стаття 112. Вищий нагляд за точним виконанням законів усіма Народними Комісаріатами і підвідомчими їм установами, так само, як окремими службовими особами, а також громадянами на території УРСР здійснюється як Прокурором СРСР безпосередньо, так і через Прокурора УРСР.

Стаття 113. Прокурор УРСР призначається Прокурором СРСР на строк 5 років.

Стаття 114. Прокурор Молдавської АРСР і обласні прокурори призначаються Прокурором СРСР на строк 5 років.

Стаття 115. Прокурори адміністративних округів, районні і міські прокурори призначаються Прокурором УРСР з затвердження Прокурора СРСР на строк 5 років.

Стаття 116. Органи прокуратури здійснюють свої функції незалежно від будьяких місцевих органів, підлягаючи тільки Прокуророві СРСР.

РОЗДІЛ X.

Основні права й обов'язки громадян

Стаття 117. Громадяни УРСР мають право на працю, тобто право на одержання гарантованої роботи з оплатою їх праці у відповідності з її кількістю і якістю.

Право на працю забезпечується соціалі-

стичною організацією народного господарства неухильним зростанням продуктивних сил радянського суспільства, усуненням можливості господарських криз і ліквідацією безробіття.

Стаття 118. Громадяни УРСР мають право на відпочинок.

Право на відпочинок забезпечується скороченням робочого дня для величезної більшості робітників до 7 годин, установленням щорічних відпусток робітникам і службовцям з аберженням заробітної плати, наданням для обслуговування трудящих широкої сітки санаторіїв, будинків відпочинку, клубів.

Стаття 119. Громадяни УРСР мають право на матеріальне забезпечення в старості, а також — в разі хвороби і втрати працездатності.

Це право забезпечується широким розвитком соціального страхування робітників і службовців за рахунок держави, безплатною медичною допомогою трудящих, наданням у користувачів трудящих широкої сітки курортів.

Стаття 120. Громадяни УРСР мають право на освіту.

Це право забезпечується загальнообов'язковою початковою освітою, безплатністю освіти, включаючи вищу освіту, системою державних стипендій величезної більшості тих, що вчаться у вищій школі, навчанням у школах рідною мовою, організацією на заводах, в радгоспах, машинно-тракторних ставцях і колгоспах безплатного виробничого, технічного й агрономічного навчання трудящих.

Стаття 121. Жінці в УРСР надаються рівні права з чоловіками у всіх галузях господарського, державного, культурного і громадсько-політичного життя.

Можливість здійснення цих прав жінкам забезпечується наданням їм рівного з чоловіком права на працю, оплати праці, відпочинку, соціального страхування і освіти, державною охороною інтересів матері й дитини, наданням їм при вагітності відпусток з збереженням утримання, широкою сіткою родильних будинків, дитячих садків і садків.

Стаття 122. Рівноправність громадян УРСР незалежно від їх національності і раси, в усіх галузях господарського, державного, культурного і громадсько-політичного життя є неперушим законом.

Якщо б то не було пряме чи посереднє обмеження прав або пазаків, встановлення прямих чи посередніх переваг громадян залежно від їх расової і національної приналежності, так само як усіляка проповідь расової або національної винятковості, або ненависті і зневаги — караються законом.

Стаття 123. З метою забезпечення з громадянами свободи совісті церква в УРСР відокремлено від держави і школи від церкви. Свобода відправлення релігійних культів і свобода антирелігійної пропаганди визнається за всіма громадянами.

Стаття 124. У відповідності з інтересами трудящих і з метою зміцнення соціалістичного ладу громадянам УРСР гарантується законом:

- свобода слова,
- свобода друку,
- свобода зборів і мітингів,
- свобода вуличних походів і демонстрацій.

Ці права громадян забезпечуються наданням трудящим і їх організаціям друкарень, запасів паперу, громадських будинків, вулиць, засобів зв'язку і інших матеріальних умов, необхідних для їх здійснення.

Стаття 125. У відповідності з інтересами трудящих і з метою розвитку організаційної самодіяльності і політичної активності народних мас громадянам УРСР забезпечується право об'єднання в громадські організації: профе-

(Закінчення на 5 стор.)

КОНСТИТУЦІЯ

(Основний Закон)

Української Радянської Соціалістичної Республіки

(ЗАКІНЧЕННЯ)

спільні спілки, кооперативні об'єднання, організації молоді, спортівні й оборонні організації, культурні, технічні й наукові товариства та інші громадські організації громадян, які не є робітничого класу й інших верств трудящих об'єднуються у Комуністичну партію (більшовиків) України, яка є передовим, загально-трудящим в боротьбі за зміцнення, розвиток соціалістичного ладу й являє собою керівне ядро всіх організацій трудящих, як громадських, так і державних.

Стаття 126. Громадянам УРСР забезпечується недоторканість особи. Ніхто не може бути заарештований інакше, як за постановою суду або в санкції прокурора.

Стаття 127. Недоторканість житла громадян і тайна листування охороняються законом.

Стаття 128. УРСР надає право притулку іноземним громадянам, що переслідуються за оборону інтересів трудящих, або наукову діяльність, або національно-визвольну боротьбу.

Стаття 129. Кожний громадянин УРСР зобов'язаний дотримуватися Конституції Української Радянської Соціалістичної Республіки, виконувати закони, додержувати дисципліну праці, чесно ставитися до громадського обов'язку, поважати правила соціалістичного співжиття.

Стаття 130. Кожний громадянин УРСР зобов'язаний берегти і зміцнювати суспільну, соціалістичну власність, як священну і недоторкану основу радянського ладу, як джерело багатства і могутності батьківщини, як джерело заможного і культурного життя всіх трудящих.

Особи, що роблять замах на суспільну, соціалістичну власність, є ворогами народу.

Стаття 131. Загальний військовий обов'язок є законом.

Військова служба в Робітничо-Селянській Червоній Армії є почесний обов'язок громадян УРСР.

Стаття 132. Захист батьківщини є священним обов'язком кожного громадянина УРСР. Зрада батьківщини: порушення присяги, перехід на бік ворога, заподіяння шкоди военній мочі держави, шпигунство—караються за всією суворістю закону, як найтяжчі злочини.

РОЗДІЛ XI

Виборча система

Стаття 133. Вибори депутатів до всіх Рад депутатів трудящих: Верховної Ради УРСР, Верховної Ради Молдавської РСР, обласних Рад депутатів трудящих, Рад депутатів трудящих адміністративних округ, районних, міських, селищних, сільських і сільських Рад депутатів трудящих,—проводяться виборцями на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні.

Стаття 134. Вибори депутатів є загальними: всі громадяни УРСР, які досягли 18 років, незалежно від расової і національної приналежності, віросповідання, освітнього цензу, осідлості, соціального походження, майнового стану та минулої діяльності, мають право брати участь у виборах депутатів і бути обраними, за винятком божевільних і осіб, засуджених судом з позбавленням виборчих прав.

Стаття 135. Вибори депутатів є рівними: кожний громадянин має один голос; всі громадяни беруть участь у виборах на рівних засадах.

Стаття 136. Жінки користуються правом обирати і бути обраними парів з чоловіками.

Стаття 137. Громадяни, які перебувають у лавах Червоної Армії, користуються правом обирати і бути обраними парів з усіма громадянами.

Стаття 138. Вибори депутатів є примими: вибори до всіх Рад депутатів трудящих, починаючи від сільської та міської Ради депутатів трудящих аж до Верховної Ради УРСР, проводяться громадянами безпосередньо шляхом прямих виборів.

Стаття 139. Голосування при виборах депутатів є таємним.

Стаття 140. Вибори депутатів до Рад депутатів трудящих УРСР проводяться по виборчих округах за такими нормами:

до обласних Рад: Вінницької, Київської, Харківської—один депутат від 30.000 населення; Дніпропетровської, Донецької, Одеської і Чернігівської—один депутат від 25.000 населення;

до рад депутатів трудящих адміністративних округ—один депутат від 5.000 населення;

до міських Рад і районних Рад в містах залежно від розміру міста або міського району—один депутат не менше ніж від 100 і не більше ніж від 1000 чоловік населення;

до сільських Рад залежно від розміру району діяльності сільської Ради—один депутат не менше ніж від 100 і не більш ніж від 250 чоловік населення.

Вибірчі норми для кожної окружної, районної і міської Ради депутатів трудящих встановлюються Положенням про вибори до Рад депутатів трудящих УРСР в межах виборчих норм, вказаних у цій статті.

Вибірчі норми для сільських, ставичних і селищних Рад депутатів трудящих встановлюються обласними Радами депутатів трудящих і Верховною Радою Молдавської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки в межах виборчих норм, вказаних у цій статті.

Стаття 141. Кандидати при виборах виставляються по виборчих округах.

Право виставлення кандидатів забезпечується за громадськими організаціями й товариствами трудящих: комуністичними партійними організаціями, професійними спілками, кооперативами, організаціями молоді, культурними товариствами.

Стаття 142. Кожний депутат зобов'язаний звітувати перед виборцями в своїй роботі і в роботі Ради депутатів трудящих і може бути в усякий час відкликаний за рішенням більшості виборців у встановленому законом порядку.

РОЗДІЛ XII

Герб, прапор, столиця

Стаття 143. Державний герб УРСР складається з золотих серпа і молота, зображених на червоному фоні в променях сонця, зображених колодосом; з надписом: «Вверху над серпом і молотом УРСР» і внизу «Пролетарі всіх країн, єднайтесь!».

Стаття 144. Державний прапор УРСР складається з червоного подолвища, в лівому кутку якого, коло дрески вверху, вишиті золоті серп і молот і літери УРСР.

Стаття 145. Столицею Української Радянської Соціалістичної Республіки є місто Київ.

РОЗДІЛ XIII

Порядок зміни Конституції

Стаття 146. Зміна Конституції УРСР проводиться лише за рішенням Верховної Ради УРСР, ухваленим більшістю не менше $\frac{2}{3}$ голосів.

ПРЕЗИДІЯ НАДЗВИЧАЙНОГО XIV ЗІЗДУ РАД УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РЕСПУБЛІКИ

М. Амелін.	Т. Лисенко.
К. Анаршук.	М. Лезандовський.
П. Ангеліна.	П. Любченко.
С. Андреев.	М. Мазай.
В. Балницький.	І. Микитенко.
О. Богомолец.	Ф. Нагорянська.
Н. Буричанко.	М. Нестеренко.
У. Бабак.	А. Омелянчук.
П. Бойко.	Г. Петровський.
Є. Вегер.	П. Поєтнішев.
М. Василенко.	В. Порайко.
Є. Воронович.	М. Попов.
Л. Гранберг.	В. Прядченко.
І. Дубовий.	С. Саркісов.
Г. Димов.	О. Стаханов.
М. Демченко.	К. Сухомлин.
Г. Дзвєтняк.	О. Тютюнник.
О. Довженко.	О. Трилський.
В. Затонський.	І. Федяев.
М. Зіненко.	М. Хатаєвич.
С. Загер.	Т. Чалюк.
М. Іванов.	В. Чернявський.
С. Косіор.	С. Чорнобровкін.
З. Косенко.	Шелехес.
М. Криворучко.	О. Шліхтер.
С. Кудрявцев.	Й. Якір.
П. Кривонос.	Л. Яблонська.

Київ, 30 січня 1937 року.

ПОСТАНОВА

Верховної Ради Української РСР

Про проголошення незалежності України

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки постановляє:

Проголосити 24 серпня 1991 року Україну незалежною демократичною державою.

З моменту проголошення незалежності чинними на території України є тільки її Конституція, закони, постанови Уряду та інші акти законодавства республіки.

1 грудня 1991 року провести республіканський референдум за підтвердження акту проголошення незалежності.

Д.Кравчук

м.К і І ч
24 серпня 1991 року

№ 1427-XII

10

РОЗПОРЯДЖЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про заходи щодо роз'яснення проекту Конституції України

З метою організації інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо проекту нової Конституції України як найважливішого політико-правового документа, що закладає підвалини незалежної демократичної правової соціальної держави, залучення до його обговорення широких верств громадськості та враховуючи рішення Конституційної комісії від 18 березня 1996 року:

1. Утворити Групу з організації роз'яснення проекту Конституції України та затвердити її персональний склад (додається).

2. Покласти на Групу з організації роз'яснення проекту Конституції України:

координацію діяльності міністерств, інших центральних органів державної виконавчої влади, Уряду Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з питань організації роз'яснення проекту Конституції України;

організацію науково-методичної та інформаційно-аналітичної роботи, проведення заходів, пов'язаних із роз'ясненням змісту проекту нової Конституції України;

сприяння участі у заходах, пов'язаних із обговоренням проекту нової Конституції України, представників політичних партій, громадських організацій, наукових установ;

сприяння широкому висвітленню у засобах масової інформації основних положень проекту Конституції та всебічному аналізу соціальних та політико-правових наслідків її прийняття.

3. Уряду Автономної Республіки Крим, головам обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій сформувати групи з організації роз'яснення проекту Конституції України та створити необхідні умови для їх роботи.

Президент України

Л. КУЧМА

м.Київ

6 квітня 1996 року

№ 83/96-рп

ДОДАТОК

до Розпорядження Президента України
від 6 квітня 1996 року N 83/96-рп

С К Л А Д

Групи з організації роз'яснення проекту
Конституції України

ЄМЕЦЬ
Олександр Іванович	- віце-Прем'єр-міністр України з політико-правових питань, Керівник Групи
КИРИЛЕНКО
Іван Григорович	- перший заступник голови Дніпропетровської облдержадміністрації, народний депутат України (за згодою) - заступник Керівника Групи
АМПІЛОГОВ
Володимир Федорович	- народний депутат України (за згодою)
БЕЗСМЕРТНИЙ
Роман Петрович	- народний депутат України (за згодою)
БУТКЕВИЧ
Володимир Григорович	- Голова Комісії Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин (за згодою)
ГОЛОВАТИЙ
Сергій Петрович	- Міністр юстиції України
КУЛИК
Зіновій Володимирович	- Голова Державного комітету телебачення і радіомовлення України
КУРАС
Іван Федорович	- віце-Прем'єр-міністр України з гуманітарних питань
ОНУФРІЙЧУК
Михайло Якович	- Міністр України у справах преси та інформації
ПИРОЖКОВ
Сергій Іванович	- директор Національного інституту стратегічних досліджень
ПІДПАЛОВ
Леонід Васильович	- заступник Глави Адміністрації Президента України
СИВОКОНЬ
Станіслав Олександрович	- Керівник Управління з питань територій Адміністрації Президента України

Розпорядження Президента України Л.Д. Кучми "Про заходи щодо роз'яснення проекту Конституції України". 06 квітня 1996 року.

ДАКО, Ф.Р-7838, оп.1, спр.191, арк.10-11зв.

ТАЦІЙ
Василь Якович

- президент Академії правових наук України, ректор Національної юридичної академії ім. Ярослава Мудрого

ТЕЛЕШУН
Сергій Олександрович

- Керівник Управління з питань внутрішньої політики Адміністрації Президента України

ТОЛСТОУХОВ
Анатолій Володимирович

- заступник Міністра Кабінету Міністрів України

ШАПОВАЛ
Володимир Миколайович

- завідувач кафедри Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка

БІЛОУС
Артур Олександрович

- керівник Служби віце-Прем'єр-міністра України з політико-правових питань, секретар Групи

Глава Адміністрації
Президента України

Д. ТАБАЧНИК

13

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про заходи щодо обговорення проекту Конституції України у програмах Державного комітету телебачення і радіомовлення України

З метою інформування населення України про хід конституційного процесу у державі, роз'яснення і всенародного обговорення проекту Конституції України:

1. Голові Державного комітету телебачення і радіомовлення України З.Кулику вирішити у десятиденний строк питання:

щодо запровадження на телебаченні та радіо постійних рубрик та циклів програм, в яких усебічно висвітлювався б процес підготовки та прийняття Конституції України, передбачивши при цьому участь у них членів Конституційної комісії, депутатів місцевих Рад, народних депутатів України, членів Кабінету Міністрів України, фахівців у галузі конституційного права та широких кіл громадськості;

створення у системі Державного комітету телебачення і радіомовлення України робочих груп щодо опрацювання та узагальнення пропозицій учасників обговорення проекту Конституції України, висловлених у теле- та радіопередачах як на загальнонаціональному, так і регіональному рівнях, для дальшого їх направлення Конституційній комісії.

2. Контроль за виконанням цього Розпорядження покласти на віце-Прем'єр-міністра України О.Ємця.

Президент України

8 травня 1996 року
№ 108/96-рп

Л. КУЧМА

Кіровоградська облдержадміністрація
Дата 14 05. 96
Індент 1-86

Розпорядження Президента України «Про заходи щодо обговорення проекту Конституції України у програмах Державного комітету телебачення і радіомовлення України». 08 травня 1996 року.

ДАКО, Ф.Р – 7838, оп.1, спр. 191, арк. 13.

Розділ II. Світлинн

Світлина «Зал під час засідання Конституційної комісії Верховної Ради України». Київ. Березень 1996 року.
ДАЛО, <http://www.archiveviv.gov.ua/materials/exhibitions/do-20-ji-richnici-konstituciji-ukrajini/3550/#gallery>

Світлина «Голова Верховної Ради України О. О. Мороз (зліва) і Президент України Л. Д. Кучма після підписання Конституційного договору між Верховною Радою України і Президентом України». 1996 рік.
ДАЛО, <http://www.archivelviv.gov.ua/materials/exhibitions/image/3549/>.

Світлина «Табло у Верховній Раді України з підсумками голосування про прийняття Конституції України в ніч з 27 на 28 червня 1996 року». Червень 1996 року.. ДАЛО, <http://www.archivelviv.gov.ua/materials/exhibitions/image/3623/>.

Світлина «Зал Верховної Ради України в день прийняття Конституції України.». 28 червня 1996 року.
ДАЛО, <http://www.archivelviv.gov.ua/materials/exhibitions/image/3624/>.

Світлина «Народні депутати України в день прийняття Конституції України.» 28 червня 1996 року.
ДАЛО, <http://www.archivelviv.gov.ua/materials/exhibitions/image/3625>.